

УДК 654.07:331.101

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СФЕРИ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ
В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ****Філатова Т.О.***E-mail: ttemnyuk@ksu.ks.ua**Херсонський державний університет*

Дана стаття присвячена аналізу сучасних тенденцій розвитку сфери телекомунікацій в Україні. Проаналізовано сучасний стан сфери телекомунікацій України. Дана оцінка обсягів доходів від реалізації послуг мобільного, фіксованого та комп'ютерного зв'язку, передачі і прийому телевізійних та радіопрограм, радіозв'язку. Визначено структуру доходів від такого роду діяльності в Україні, яка впродовж трьох останніх десятиліть зазнала значних змін. У цілому, відповідно до світових тенденцій, зростання доходів головним чином забезпечується появою «нових» послуг, мобільним зв'язком та Інтернет. Доведено необхідність державного регулювання галузі для стимулювання розвитку інформаційно – комунікаційних технологій та всієї сфери загалом. На основі дослідження ринку послуг зв'язку України визначено стан сфери телекомунікацій та виокремлено ряд проблем, які потребують вирішення найближчим часом.

Ключові слова: Інтернет, інформаційні ресурси, комп'ютерний зв'язок, мобільний зв'язок, національна економіка, сфера телекомунікацій, тенденції розвитку

UDC 654.07:331.101

**MODERN TRENDS OF TELECOMMUNICATIONS' DEVELOPMENT
IN THE NATIONAL ECONOMY****Filatova T.O.***E-mail: ttemnyuk@ksu.ks.ua**Kherson State University*

The article is devoted to the analysis of modern trends in the Ukrainian telecommunications sector. The modern condition of the telecommunications sector in Ukraine was analyzed. The estimation of mobile sales, fixed and computer communication, television and radio programs transmission and reception. The income structure of such activities in Ukraine was determined, which during the last three decades has undergone the significant changes. In general, according to the global international trends, the revenue growth is mainly provided by the «new» services emergency, mobile communications and the Internet. The necessity of the industry state regulation to encourage the development of informational and communicational technology and the sphere in general is proved. Based on market research communications services of Ukraine, it was defined the state of the telecommunications sector and stressed on problems that need to be resolved as soon as possible.

Keywords: Internet information resources, computer communications, mobile communications, national economy, telecommunications, trends

Актуальність проблеми. Глобалізація економічного життя та зростаюча роль технологічних інновацій суттєво підвищили роль інформації як одного з ключових факторів забезпечення конкурентоспроможності в сучасній економіці. Телекомунікації стали інтегральною частиною бізнесу та забезпечують внутрішні та міжнародні потоки інформації в процесі прийняття ділових рішень. Обсяг інформації, що передається завдяки інформаційно-телекомунікаційній інфраструктурі, подвоюється кожні 2-3 роки, що посилює значення телекомунікацій як на рівні компаній, так і в цілому в економіці світу, що в свою чергу інтенсифікує процеси глобалізації [1].

Інформаційні ресурси країни, регіону, організації сьогодні є стратегічними і мають не менше значення, ніж запаси сировини, енергії, копалин та інших ресурсів. Інформація в сучасному суспільстві являє собою найважливіший фактор економічного зростання. Отже, сучасний етап розвитку економічних систем, стан яких прийнято називати «ною економікою», неможливо розглядати без сфери телекомунікацій, котра забезпечує основні знаряддя управління інформаційними потоками сучасного суспільства й перетворюється на основу економіки в її сучасному розумінні [3].

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблемам визначення стану та перспектив розвитку сфери телекомунікацій, а також впливу цієї сфери на розвиток національної та світової економіки присвячено праці таких науковців, як Гранатуров В.М. [1], Князева О.А. [2], Колесник Х.С. [2], Балькін Г.Ф. [3], Балькін Ю.Г. [3], Орлов В.М. [4], Гапанович Я.В. [4], Пригода В.М. [5], Хрущ Н.А. [8], Яцкевич І.В. [10], Шапошников К.С. [9]. Авторами Балькіним Г.Ф. і Балькіним Ю.Г. визначено позитивні аспекти конкурентного розвитку телекомунікаційного ринку [3]: зниження тарифів на послуги; розширення номенклатури послуг, що надаються; стимулювання розвитку підприємств і використання нових технологій; створення для користувачів можливості вибору постачальника послуг; підвищення якості послуг. Безумовно, всі наукові розробки мають теоретичне і практичне значення. Однак, слід визнати недостатній ступінь наукової розробленості проблеми розвитку сфери телекомунікацій у сучасній

економіці, що зумовлює необхідність подальшого дослідження цього питання, більш глибокого аналізу і комплексного узагальнення для успішного практичного застосування.

Мета роботи полягає в узагальненні та обґрунтуванні наявних закономірностей розвитку сфери телекомунікацій з урахуванням сучасних інноваційних перетворень.

Викладення основного матеріалу дослідження. Об'єктивні процеси розвитку національної моделі економічної системи призвели до того, що останнім часом в Україні приділяється все більше уваги сфері телекомунікацій, що сьогодні є основою нової економіки на Заході й одним із найперспективніших і швидко зростаючих сегментів національної економіки України. Телекомунікації стали однією з ключових сфер світової економіки, що здійснює значний внесок в зростання ВВП і визначає рівень конкурентоспроможності національної економіки [1].

Телекомунікації – традиційна сфера, яка, завдяки конвергенції з відносно молодою галуззю інформаційних технологій, утворила плідний взаємодоповнюючий союз з вже звичною назвою інформаційно – комунікаційні технології або сфера інфокомунікацій. ІКТ стали лідером по темпам розвитку в світовій економіці і створили підґрунтя для започаткування нового етапу еволюції людства – інформаційного суспільства [5, С. 24-33].

Структура доходів від телекомунікаційних послуг в Україні впродовж трьох останніх десятиліть зазнала значних змін, у цілому відповідних до світових тенденцій – зростання доходів, головним чином, забезпечується «новими» послугами, мобільним зв'язком та Інтернет. Основний приріст доходів припадає на послуги мобільного зв'язку та Інтернет (у тому числі й передачі даних) [5].

На нашу думку у найближчому майбутньому доходи від надання традиційних послуг фіксованого зв'язку залишаться на попередній відмітці, або будуть неухильно знижуватися. У першу чергу це стосується міжнародної й міжміської телефонії, що обумовлено переходом великої кількості абонентів до операторів мобільного зв'язку і розвитком голосових VoIP-послуг.

Зіставлення рівня розвитку Інтернет у різних країнах свідчить про його значний потенціал росту в Україні в найближчі роки. З розвитком мережі Інтернет усе в більшій мірі відчувається, що мережі широкопasmового доступу (ШСД), в тому числі, на основі волоконно-

оптичних кабелів (FTTx) стають невід'ємною частиною інфраструктури світового інформаційного співтовариства. Модемне підключення по комутованій телефонній лінії швидко втрачає своє значення. Очікується, що найінтенсивніше зростання доходів галузі буде відбуватися за рахунок розвитку нових послуг зв'язку - переважно, передачі даних. Згідно з аналізом, проведеним автором нові для українського ринку технології, такі як, FTTx, WiMAX, LTE та Wi-Fi, будуть нарощувати свою популярність. Подальший розвиток сфери телекомунікацій в Україні буде пов'язаний, насамперед, з інтенсифікацією використання існуючої інфраструктури, з конвергенцією мереж, послуг і технологій галузі ІКТ, а в результаті відбудеться формування сфери інфокомунікацій [10].

Останні дослідження компанії Cisco стосовно тенденцій зміни структури Інтернет-трафіка свідчать, що у всьому світі мобільний трафік зросте в 11 разів з 2013 по 2018 рік, сукупні темпи річного зростання складуть 61 %. До 2018 року на думку експертів [12] обсяг мобільного трафіку по всьому світу досягне 15,9 ексабайт на місяць, що еквівалентно 3965 млн. DVD- дисків кожен місяць або 43 709 млн. текстових повідомлень кожен місяць. Для порівняння у 2013 році обсяг мобільного трафіку склав 1,5 ексабайт на місяць, що еквівалентно 372 млн. DVD- дисків кожен місяць або 4100 млн. текстових повідомлень кожен місяць [3]. З 2013 по 2018 рік світовий трафік мобільної передачі даних зросте в 3 рази більше, ніж світовий фіксований IP- трафік. У всьому світі мобільний трафік на одного користувача складе 3049 мегабайт на місяць до 2018 року, в порівнянні з 356 мегабайт на місяць у 2013 році, що складатиме 54 % середньорічного темпу зростання [12].

Згідно з дослідженнями компанії Cisco відбудеться значне збільшення кількості мобільних користувачів до 2018 року в порівнянні з 2013 роком. Середньорічний темп зростання складе 3,5 % [12]. Ці процеси характерні для всіх континентів. Вважається, що в США не поспішають з розгортанням мереж WiMAX. Але це не відповідає дійсності. Так, федеральну мережу WiMAX будує оператор ClearWare. З літа 2009 року проводиться комерційна експлуатація мереж в Балтиморі, Вашингтоні і Портленді, нещодавно вони запустили мережі в Лас-Вегасі та Атланті. 4 червня 2009 року компанії Huawei Technologies і TeliaSonera/Netcom вперше в світі здійснили мобільне широкосмугове

з'єднання на існуючій комерційній мережі LTE в Осло, Норвегія. Застосування LTE дозволило забезпечити максимальну швидкість завантаження даних, що значно перевищує показники мереж фіксованого Інтернет-доступу. LTE – стандарт було розроблено і затверджено міжнародним партнерським об'єднанням 3GPP для побудови мереж бездротового зв'язку четвертого покоління - 4G. Базуючись на IP-технологіях, LTE передбачає теоретичну пропускну здатність 326,4 Мбіт/с в напрямку до терміналу і 172,8 Мбіт/с - у зворотньому. При цьому радіус дії кожної окремо взятої базової станції в оптимальних умовах становить близько 5 км. При необхідності ця відстань може бути збільшена до кількох десятків кілометрів за рахунок підняття антени.

За прогнозами аналітиків [12], в 2016 році мережами LTE будуть користуватись 38 млн. абонентів по всьому світу. Раніше ці ж експерти підраховали, що вже до 2013 року всі оператори світу на розгортання LTE витратять 8,6 млрд. доларів.

В останні роки темпи зростання доходів компаній, що працюють на ринку послуг фіксованого міського, міжміського й міжнародного телефонного зв'язку України, нижче, ніж галузі в цілому [6]. Зростання доходів місцевого зв'язку було в основному пов'язане зі збільшенням регульованих тарифів. Міжнародна й місцева фіксована телефонія усе ще залишаються важливими складовими телекомунікаційної галузі в Україні, однак їх доходи ростуть не такими швидкими темпами [6].

Останнім часом стало загальноприйнятим твердження стосовно взаємного впливу стану розвитку національних економік та національних телекомунікацій, або ІКТ. Структура доходів від телекомунікаційних послуг в Україні зазнала значних змін, у цілому відповідних до світових тенденцій – зростання доходів, головним чином, забезпечується «новими» послугами, мобільним зв'язком і Інтернет [10].

Доходи від реалізації послуг зв'язку за 9 місяців 2014 року склали 39334,5 млн. грн., що на 2,5 % (або на 969,7 млн. грн.) більше порівняно з аналогічним періодом 2013 року. Зокрема, доходи від надання телекомунікаційних послуг за 9 місяців 2014 року порівняно з аналогічним періодом минулого року збільшилися на 2,9 % і склали 36289,0 млн. грн., що становить 92,3 % від загальної кількості доходів від надання послуг зв'язку [6].

Основними сегментами на ринку телекомунікаційних послуг залишаються мобільний, телефонний фіксований та комп'ютерний

зв'язок, спільна частка яких у загальних доходах від надання телекомунікаційних послуг за підсумками 9 місяців 2014 року склала 94,87 % [7].

Доходи від надання послуг фіксованого телефонного зв'язку за 9 місяців 2014 року склали 6020,7 млн. грн., що на 0,6 % більше за відповідний період минулого року. Доходи від надання послуг місцевого телефонного зв'язку збільшились на 1,4 % і склали 4363,7 млн. грн. Доходи від послуг міжміського та міжнародного зв'язку зменшились у порівнянні з 9 місяцями 2013 року на 1,4 % і склали 1657,0 млн. грн. Що стосується послуг мобільного зв'язку, то за 9 місяців 2014 року доходи від надання послуг мобільного зв'язку збільшились на 1,9 % у порівнянні з 9 місяцями 2013 року і склали 23726,5 млн. грн.

Станом на кінець 9 місяця 2014 року кількість абонентів мобільного зв'язку склала 60572,3 тис. і зросла порівняно з 9 місяцями 2013 року на 2335,4 тис. абонентів. Забезпеченість населення мобільним зв'язком на 100 чоловік в середньому по Україні становить 141,5. Водночас, найнижчий цей показник спостерігається у Тернопільській області – 100,9 та Хмельницькій області – 97,7 [7].

Обсяги доходів від надання послуг передачі і прийому телевізійних та радіопрограм, радіозв'язку за 9 місяців 2014 року склали 1602 млн. грн., що на 49,6 млн. грн. менше, ніж за аналогічний період минулого року. Обсяги доходів від надання послуг комп'ютерного зв'язку за 9 місяців 2014 року порівняно з показником за 9 місяцями 2013 року зросли на 15,5 % і склали 4680,4 млн. грн. Обсяги доходів від надання послуг широкосмугового доступу до мережі Інтернет за 9 місяців 2014 року в порівнянні з аналогічним періодом минулого року збільшились на 251 млн. грн. і становлять 3360,3 млн. грн., їх питома вага в загальному обсязі доходів сфери телекомунікацій склала 9,3 % [7].

Враховуючи відповідні уточнені дані Держстату за січень-грудень 2014 року обсяг реалізованих послуг споживачам підприємствами за видами економічної діяльності «Комп'ютерне програмування та надання інших інформаційних послуг» та «Ремонт комп'ютерів і обладнання зв'язку» склав 15,09 млрд. грн. (4,8 % від загального обсягу реалізованих послуг), що на 32,4 % більше ніж за аналогічний період 2013 року [6].

За даними Держстату України за 9 місяців 2014 року обсяг реалізованої промислової продукції за видом діяльності «Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції» склав 4,96 млрд. грн. (0,6% від всієї реалізованої продукції), що на 3,1% більше ніж за аналогічний період 2013 року. За січень-листопад 2014 року обсяг реалізованої промислової продукції за цим видом діяльності склав 6,41 млрд. грн. (0,6 % від всієї реалізованої продукції). Обсяг експорту комп'ютерних та інформаційних послуг становив за 9 місяців 2014 року 938,6 млн. дол. США, що на 22,8 % більше ніж за аналогічний період 2013 року. При цьому імпорт зазначених послуг за 9 місяців 2014 року становив 215,5 млн. дол. США, що на 14,5% менше ніж за 9 місяців 2013 року [6].

Основна світова тенденція останніх років – бурхливий розвиток мобільного зв'язку і Інтернету – практично весь приріст користувачів телекомунікаційних мереж припадає саме на них. Зазначена тенденція розвитку ринку - наслідок того, що основні зусилля його учасників направляються на впровадження нових, сучасних телекомунікаційних технологій і послуг. Ці ініціативи виступають локомотивами розвитку телекомунікацій, тобто об'єктивним чинником розвитку галузі протягом 1990-х років і на початку нового століття. Україна еволюційно рухається в руслі світових лідерів, тенденції і динаміка темпів росту основних сегментів телекомунікаційного ринку в останні роки продемонструвала поступальний рух України в сторону розвинених ринків [11].

Зіставлення рівня розвитку Інтернет у різних країнах свідчить про значний потенціал росту Інтернет в Україні в найближчі роки. Сегмент ринку послуг комп'ютерного зв'язку, і, зокрема, надання доступу в Інтернет, в Україні - найбільш динамічний серед інших сегментів послуг зв'язку. Важливими тенденціями останніх років є концентрація національних та міжнародного ринку телекомунікацій й зміцнення найбільших компаній, що призводить до процесу глобалізації [11].

Висновки. Проведений аналіз показав, що в даний час ринок послуг зв'язку України перебуває у кризовому стані, а рівень розвитку інформаційно-телекомунікаційних технологій істотно нижчий за зарубіжні країни.

Отже, виходячи з вищезазначеного, можна дійти наступних висновків:

— сфера телекомунікацій на сучасному етапі є провідною в національній економіці будь-якої держави, оскільки обмін інформацією відіграє вирішальну роль у набутті конкурентоспроможності на світовому ринку товарів та послуг;

— ринок телекомунікаційних послуг України відіграє важливу роль з огляду внеску до ВВП;

— для стимулювання розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та сфери телекомунікацій виняткову роль в умовах відкритості національних ринків відіграє державне регулювання галузі;

— входження України до початкової стадії становлення інформаційного суспільства визначає прискорення процесу глобалізації технологій та ринків телекомунікаційних послуг як взаємно проникаючого процесу в рамках національної економіки та світового господарства;

— Україна за останні два десятиліття за деякими показниками досягає рівнів розвинених ринків, відслідковуючи їх основні напрямки та тенденції, але ще значно відстає в питаннях впровадження нових технологій, стимулювання платоспроможного попиту споживачів та у сфері регулювання ринку зв'язку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гранатуров В. М. Аналіз конкурентоспроможності телекомунікаційних послуг: [монографія] / В. М. Гранатуров, С. П. Воробієнко; – К: Освіта України, 2009. – 254 с.
2. Князева О.А., Колесник Х.С. Новітні підходи щодо оцінки якості телекомунікаційних послуг / Матеріали 66-та науково-технічної конференції професорсько-викладацького складу, науковців, аспірантів та студентів ОНАЗ ім. О.С. Попова, 5 – 8 грудня 2011 р. – Частина II, Секція 5 «Економіка й управління». – Одеса: ОНАЗ, 2011. – С. 87–89.
3. Конкуренция в телекоммуникациях: некоторые особенности / Г. Ф. Балькин, Ю. Г. Балькин // матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Актуальні питання регулювання у сфері телекомунікацій та користування радіочастотним ресурсом» (2010 р.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nkrz.gov.ua/uk/1248435242/1275486030>
4. Орлов В.М., Гапанович Я.В. Особливості регуляторної політики держави в сфері зв'язку та інформатизації України / Матеріали 66-та науково-технічної конференції професорсько-викладацького складу, науковців, аспірантів та студентів ОНАЗ ім. О.С. Попова, 5 – 8 грудня 2011 р. – Частина II, Секція 5 «Економіка й управління». – Одеса: ОНАЗ, 2011. – С. 111-113.

5. Пригода В. М. Інформаційне суспільство: сутність та перспективи розвитку в Україні. «Економіка і управління» №3, 2008.- с. 140.
6. Держкомстат України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://portal.nkrzi.gov.ua>
8. Хрущ Н.А. Маркетингові стратегії в сфері телекомунікацій / Н.А. Хрущ, О.С. Корпан // Маркетингові технології в умовах інноваційного розвитку економіки: монографія / за ред. Ковальчук С.В. Хмельницький: ТОВ «Поліграфіст-2», 2011. - С. 53-58.
9. Шапошников К.С. Корпоративне управління бізнес-структурами: теорія креакратії, розвиток мереж та концепт самоорганізації підприємства: [монографія] / К.С. Шапошников; Одеський інститут фінансів УДУФМТ. – Одеса: ВМВ., 2013. - 272 с.
10. Яцкевич І. В. Організаційно-економічні форми взаємодії малого і великого підприємства в телекомунікаційній сфері: [монографія] / І. В. Яцкевич. – Одеса: ВМВ, 2010. – 216 с.
11. IKS – consulting [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.iksconsulting.ru>
12. VNI Mobile Forecast Highlights, 2013 – 2018 [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.cisco.com/assets/sol/sp/vni/forecast_highlights_mobile/index.html